

πιν τὰ ἄλλα μὲ χρήματα τῶν ἰδίων τῶν κατοίκων διαρκῶς μέχρι τοῦ 1878 χωρὶς καμμίαν ἐξωθεν βοήθειαν. Θὰ ὑφίστατο ὁ πτωχὸς αὐτὸς λαὸς αὐτὰς τὰς θυσίας, ἂν κατὰ συνείδησιν δὲν εἶχε μόνος του πεισθῆ ὅτι ἡ ἰδρυσις τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων ἦτο διὰ τὸν λαὸν αὐτὸν ζωτικὴ ἱστορικὴ ἀναγκαιότης; Καὶ ἐν τούτοις οἱ Ἄλβανοὶ ἐστράφησαν ἀντιϊστορικῶς ἐναντίον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ ἐναντίον τῶν ἰδίων τῶν πολιτιστικῶν ριζῶν. Κακῶς δὲ ἔκαμαν σύγχυσιν τῶν ἰδικῶν τῶν ἐλληνίζοντων σχολείων, ποὺ τὰ συνετήρουν ἀνέκαθεν οἱ ἴδιοι μὲ τὸν ὀβολὸν τῶν, πρὸς τὰ σχολεῖα ποὺ ἤλθαν νὰ ἰδρῦσουν ἐδῶ μὲ ἄφθονα χρήματα καὶ παροχὰς αἱ ξένοι πολιτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ προπαγάνδαι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἄλβανοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχον κλείσει τὰς θύρας.

Ἡ ἐξαιρετος κατὰ πάντα μελέτη τῆς κ' Ἑλ. Νικολαΐδου ἀποτελεῖ ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου μας καὶ εἶναι ἀξίη εὐγνωμοσύνης ἡ Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, ἡ συστήσασα τὸ Ἰδρυμα Ἐρεῦνης τῆς Ἡπειρωτικῆς Περιουχῆς, ἡ ὁποία ἐξέδωκε τὸ ἔργον. Εἴθε καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Χώρας μας νὰ παρουσιάζοντο ἀναλόγου μεγέθους χαρισματικοὶ ἄνδρες, διὰ νὰ ἰδρῦσουν καὶ εἰς αὐτὰ τοιαῦτα κέντρα πνευματικῆς ἐργηγόρσεως, ὡς τὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτοπορίας.

IIAN. K. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

BRUNO LAVAGNINI, **ATAKTA**, *scritti minori di Filologia Classica, Bizantina e Neogreca*, [ἐκδόσεις] Palumbo [Palermo 1978], σελ. LXI + 796.

Πρόκειται περὶ ἐνὸς ἄκρως σημερινικοῦ τόμου καὶ πολυτίμου, ὁ ὁποῖος ἐπιτυγχάνει ἐν ταύτῳ δύο σκοπούς: πρῶτον μᾶς δίδει τὰς ἐλάσσονας διατριβὰς τοῦ διαπρεποῦς Ἰταλοῦ φιλέλληνος Ἑλληνιστοῦ καὶ δεύτερον αὐτὸς οὗτος ὁ τόμος καθίσταται τιμητικὸς διὰ τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα, καίτοι ἔλλείπουν ἐπὶ μέρους συμβολαὶ ὁμοτέχνων ἐπιστημόνων ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, ὅπως συνηθίζεται εἰς τοὺς ἀφιερωμένους τιμητικὸς τόμους, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ *tabula gratulatoria*, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ἔπρεπε νὰ ἀφιερωθοῦν πολλοὶ τόμοι: ἔνεκα εὐρυτάτης συμμετοχῆς, εἰς δὲ τὴν δευτέραν νὰ ἀφαιρεθοῦν πολλοὶ πολῦτιμοὶ σελίδες, προκειμένου νὰ χωρέσουν τὰ ὀνόματα τῶν δηλωσάντων συμμετοχῆν εἰς τὸν χαριστήριον πίνακα.

Ὁ καθηγητὴς Bruno Lavagnini δὲν ἔχει ἀνάγκην παρουσιάσεως εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Εἶναι γνωστὸς καὶ ἔχει ἀγαπηθῆ καὶ τιμηθῆ εἰς τὴν χώραν μας ἀντιστοίχως πρὸς τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας ποὺ ἔχει προσφέρει. Ἡ μεγαλύτερα ὅμως τιμὴ εἶναι καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὸν ἴδιον ἡ ζῶσα ἀγάπη ἑκατοντάδων ἑλλήνων ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐγνώρισαν καὶ συνειργάσθησαν μαζί του.

Ἡ παρουσίασις τοῦ ὀγκώδους τόμου τῶν ἐλασσόνων διατριβῶν τοῦ Bruno Lavagnini μὲ ἀναγραφὴν τῶν περιεχομένων του θὰ ἀπέβαιεν ἔργον ἄχαρι καὶ ξηρόν.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Palermo καθηγητῆς Giusto Monaco προλογίζων τὸν τόμον εἰς ὀλίγας γραμμὰς δίδει, ἀποφεύγων τὴν ἀπαριθμησιν τῶν ἐπὶ μέρους συμβολῶν τοῦ μεγάλου Διδασκάλου, εἰς μίαν γλῶσσαν λιτὴν ἀλλὰ μεστὴν σημασιολογικῶν προεκτάσεων τὰς τεραστίας διαστάσεις, τὰς ὁποίας ἔχει καταλάβει τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ ἡ πολυσχιδῆς διδασκτικὴ καὶ πολιτιστικὴ δράσις τοῦ Bruno Lavagnini εἰς τὰς συνειδήσεις γενεῶν ἑλληνιστῶν εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου, ὅπου μελετᾶται ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος.

Ἀκολουθεῖ ἐν χρονοδιάγραμμα σχηματικῶν τῶν σημαντικωτέρων χ. ονολογιῶν

τῆς ζωῆς τοῦ τιμωμένου (σελ. VI—XII) καὶ κατόπιν μίαν αὐτοβιογραφίαν τοῦ Lavagnini λιτή, βραχεῖαν, σεμνή, ἢ ὁποῖα εἰς κάθε φράσιν τῆς μᾶς φέρει πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἀπουσιάζουσαν ἀπὸ τὸν τόμον φωτογραφίαν τῆς προσφιλοῦς καὶ ἀγαθῆς φυσιογνωμίας του (σελ. XIII—XXV).

Ἐπεταὶ ἡ βιβλιογραφία τῶν ἔργων του κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν (1918—1977) περιλαμβάνουσα 449 λήμματα μετὰ ἄριστον τρόπον ἀναγραφῆς (σελ. XXVII—LVIII).

Ἀκολουθεῖ πῖναξ περιεχομένων τοῦ τόμου χωρισμένος εἰς δύο μέρη (σελ. LIX—LXI): 1. *Filologia Classica* (ἀναγράφονται 53 τίτλοι μελετῶν ἀνατυπούμενων εἰς τὸν τόμον) καὶ 2. *Filologia Bizantina e Neogreca* (ἀναγράφονται 42 τίτλοι).

Τέλος (σελ. 3—796) ἀνατυποῦνται μετὰ τὴν γνωστὴν φωτομηχανικὴν μέθοδον αἱ ἀνωτέρω ἀναγραφεῖσαι μελέται μετὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω σειρὰν. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀνατυπώσεως, ἐνῶ παρουσιάζει τὸ μειονέκτημα τῆς ποικιλίας τῶν τυπογραφικῶν στοιχείων, μᾶς ἀποζημιώνει, διότι μᾶς δίδει τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τῆς δημοσιεύσεως.

Αὐτὸς ἐν ὀλίγοις εἶναι ὁ τόμος «ΑΤΑΚΤΑ» τῶν ἐλασσόνων διατριβῶν τοῦ μεγάλου Ἑλληνιστοῦ καὶ φιλέλληνο.

Δὲν πρόκειται εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν νὰ κρίνωμεν ἀνατυπούμενας ἐργασίας, ἀπλῶς θὰ διατυπώσωμεν μερικὰς σκέψεις πού μᾶς ἐγέννησε καὶ μόνον τὸ ξεφύλλιμά του. Καὶ κατ' ἀρχὴν ὁ τίτλος. Οὗτος μᾶς ἐνθυμίζει ἔργον τοῦ μεγάλου Κοραῆ. Εὐστοχος τίτλος διὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποκλείεται νὰ ὀφείλεται εἰς ἐκλεκτὸν νεοελληνιστὴν καὶ Κοραϊστὴν, φίλον δὲ συνάδελφον, ἀνάστημα τοῦ καθηγητοῦ Bruno Lavagnini, τὸν καθηγητὴν τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Palermo, γνωστὸν δὲ εἰς τὸ Πανελλήνιον κ. V. Rotolo.

Ἡ δευτέρα σκέψις, ἢ ὁποῖα ἰδιαιτέρως μᾶς συγκινεῖ, εἶναι ἡ διὰ μέσου τῶν μελετῶν ἀναφαινομένη ἐνότις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐνότις ἢ ὁποῖα τοιοιτοτρόπως ἠρουνήθη καὶ ἐξητάσθη ἀπὸ τὸν μέγαν Ἑλληνιστὴν. Ὅλη ἡ ἀρχαιότης, φιλόσοφοι, τραγικοί, ἐπικοί, ἐπιγραμματικοί, πεζογράφοι παρελαύνουν ἀπὸ τὰς σελίδας τῶν μελετῶν πού ἀφοροῦν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον. Τῆς δευτέρας ἐνότητος αἱ μελέται ἐπιτείνουν τὴν συγκίνησίν μας, διότι οὔτε ἡ φιλολογικὴ ὀξυδέρκεια ἐνὸς Lavagnini δὲν κατῴρθωσε νὰ διακρίνη εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πρᾶξιν τὰς ἀρρηκτικῶς συνδεδεμένους δύο περιόδους τοῦ Ἑλληνισμοῦ: Βυζαντινὴν καὶ Νεοελληνικὴν. Τοιοιτοτρόπως ὁ Προκόπιος μετὰ τὸν Εὐστάθιον Θεσσαλονίκης θὰ συστεγασθοῦν μετὰ τὸ δημοτικὸν τραγούδι, τὸν Κάλβον, τὸν Σολωμόν, τὸν Φώσκολον, τὸν Ροῦδην, τὸν Κουμανοῦδην, τὸν Πορφύραν, τὸν Καβάφην, τὸν Σικελιανόν, τὸν Σεφέρην, τὸν Βενιζέλον. Δὲν ὀμιλῶ περὶ τῶν συγχρόνων μας ποιητῶν, διότι αὐτοί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μεταφράζονται ὑπὸ μαθητῶν τοῦ Lavagnini εἰς τὰς σειρὰς τῶν ἐκδόσεων τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Lavagnini εἰς τὸ Palermo, φιλοξενοῦνται συχνὰ καὶ συνεργάζονται μαζί του ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην.

Περαίνοντες τὴν βραχεῖαν αὐτὴν παρουσίαν τοῦ τόμου «ΑΤΑΚΤΑ» παρατηροῦμεν ὅτι τὸσον ἡ σύλληψις ὅσον καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου ὑπῆρξαν ἄκρως ἐπιτυχεῖς, τὸ δὲ ἐπιτευχθὲν ἀποτέλεσμα ὑπερβαίνει ἀναμφισβητήτως ἐκεῖνο παρομοίων ἔργων χρησίμων μὲν, ἀλλὰ στερουμένων αὐτῆς τῆς ἐσωτερικῆς συνοχῆς, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀναπηδᾷ ἡ φυσιογνωμία τοῦ τιμωμένου συγγραφέως, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ σκοπός, ἐμπορικός κατὰ βάσιν, οὐδεμίαν συναισθηματικὴν χορδὴν κατορθώνει νὰ κρούσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας.

Προσωπικῶς αἰσθάνομαι ἐξαιρετικὴν χαρὰν παρουσιάζων εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας τοιοῦτον ἔργον καὶ ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφράσω εἰς τὸν σεβαστὸν Διδάσκαλον καὶ μέγαν Ἑλληνιστὴν — ἐλπίζω καὶ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων φιλόλογων — μαζί μετὰ τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν τεραστίαν του συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐνιαίου Ἑλληνισμοῦ, τὴν εὐχὴν μας διὰ μακροήμερυσίν του καὶ

ὀλοκλήρωσιν τῶν ἐν ἐξελίξει ἀκόμη εὐρισκομένων ὑπὸ τὴν σοφὴν καθοδήγησίν του σχεδιασθέντων καὶ προγραμματισθέντων ἔργων.

Πρὸς ἀκριβεστέραν ἐνημέρωσιν τῶν βουλομένων παρατίθεται κατωτέρω ὁ πίναξ τινῶν ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ τόμου, μὲ ἀντιστοιχοῦς ἐνδείξεις τῶν σελίδων τοῦ τόμου καὶ τοῦ ἀύξοντος ἀριθμοῦ τῆς ἀνατυπούμενης μελέτης εἰς τὴν λεπτομερῆ ἀναγραφὴν τῆς βιβλιογραφίας τοῦ καθηγητοῦ Bruno Lavagnini.

<i>Presentazione</i>	V
<i>Autobiografia</i>	VII
<i>Bibliografia</i>	XXVII

1.

FILOLOGIA CLASSICA

Un codicetto lucchese delle <i>χρυσᾶ ἔπη</i>	3	[1]
La «Politica» di Aristotele in veste italiana	7	[8]
L'Attica e la Beozia ellenistiche in una periegesi del secolo III	61	[21]
A proposito dei «Precetti politici» di Plutarco	238	[72]
Nuove interpretazioni pindariche (Olimpiche I, II, VII, VIII, X, XIII)	272	[100]
Ἐδμήτου λόγος	336	[156]
Solone e il voto obbligatorio	388	[243]
Procopio	404	[200]

2.

FILOLOGIA BIZANTINA E NEOGRECA

Emanuele Roidis e la Sicilia	441	[180]
Grecó o latino nella Sicilia bizantina?	475	[297]
Venzelos e Bisanzio	483	[342]
Suida, Suda o Guida?	560	[386]
Il greco moderno come lingua internazionale	603	[401]
Epigrammi di scuola otrantina in un foglio messinese	647	[406]
Dionisio Solómos, primo biografo di Ugo Foscolo	715	[440]
La «Meditatio Mortis» di Angelo Sikelianos	770	[443]

A. Δ. KOMINΗΣ